

Σχόλια Generation 2.0 RED στη δημόσια διαβούλευση για την Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη

«ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ»: Σύμφωνα με τα τελευταία επίσημα στοιχεία του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, στην Ελλάδα διαβιούν νόμιμα 781.029 άνθρωποι μεταναστευτικής καταγωγής. Από αυτούς, οι πολίτες τρίτων χωρών με άδειες διαμονής ανέρχονται σε 686.535 ενώ οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας (πρόσφυγες και καθεστώσ επικουρικής προστασίας) υπολογίζονται μόλις σε 59.312 και οι αιτούντες άσυλο σε 35.182. Κι όμως η νέα Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη σχεδιάστηκε -όπως μαρτυρά ο τίτλος της- μόνο για τις δύο τελευταίες κατηγορίες αποκλείοντας έτσι *prima facie* και ανατιολόγητα τη συντριπτική πλειονότητα, το 88% δηλαδή των μεταναστών.

Αυτός ο διαχωρισμός και αποκλεισμός προκαλεί δυσάρεστη έκπληξη και ειλικρινή απορία, αφενός γιατί επιχειρείται για πρώτη φορά στα χρονικά σε σχέδιο ένταξης και αφετέρου γιατί το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, το οποίο είναι επισπεύδον για την εκπόνησή του, κατέχει στο χαρτοφυλάκιο του τη Μετανάστευση εν γένει -όπως άλλωστε αναφέρεται και στον τίτλο του- και όχι μόνο τις διαδικασίες ασύλου και διεθνούς προστασίας.

Μάλιστα, στον πρόλογο αναφέρεται ότι *«η Νέα Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη βασίζεται στο νέο σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και υιοθετεί τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την κοινωνική ένταξη, όπως διατυπώθηκαν στο Νέο Σχέδιο Δράσης της (24.11.2020)»*. Στην πραγματικότητα όμως το σχέδιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης βρίσκεται στον αντίποδα της ελληνικής στρατηγικής, καθώς πρωταρχική του αρχή είναι η «Ένταξη για όλους». Όπως τονίζεται στο πρώτο κεφάλαιο του σχεδίου *«η πρόκληση της ενσωμάτωσης και της ένταξης αφορά ιδίως τους μετανάστες, όχι μόνο τους νεοαφιχθέντες, αλλά ενίοτε και τους υπηκόους τρίτων χωρών που ίσως έχουν πολιτογραφηθεί και είναι πολίτες της ΕΕ»*.

Επομένως, είναι καταρχάς αναγκαίο να επαναπροσδιοριστεί η ομάδα στόχου, προκειμένου να είναι εναρμονισμένη με τις ευρωπαϊκές αρχές και στοχεύσεις και κυρίως να επιτελέσει ολοκληρωμένα τον σκοπό της μεριμνώντας για την ένταξη και τη συμπερίληψη του συνόλου του μεταναστευτικού πληθυσμού.

Κατά τα λοιπά, ένα σύγχρονο στρατηγικό πλάνο για την ένταξη πρέπει να προάγει τη συμπερίληψη και την κοινωνική συνοχή. Στο παρόν κείμενο αυτό δεν γίνεται ξεκάθαρα αντιληπτό. Διατρέχοντας τα κεφάλαια, οι στόχοι και οι δράσεις που προτείνονται ανά κεφάλαιο έχουν αποσπασματικό χαρακτήρα, ενώ δεν υπάρχει εμβάθυνση και ανάπτυξη στην ανάλυση των μέσων και των πρακτικών, που θα χρησιμοποιηθούν για την επίτευξή τους ενώ σε ορισμένα σημεία δεν διευκρινίζεται ποιοι είναι οι φορείς υλοποίησης. Τέλος, παρατηρείται έλλειψη προτάσεων για την τακτοποίηση του νομικού καθεστώτος μεταναστών χωρίς χαρτιά που διαβιούν πολλά χρόνια στη χώρα καθώς και για τη μέριμνα συγκεκριμένων ομάδων, όπως τα ΑμεΑ και τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα.

Ακολουθούν σχόλια ως προς συγκεκριμένα σημεία του κειμένου:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΠΡΟ-ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ

ΣΤΟΧΟΣ 2: ΠΡΟΑΣΠΙΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Επιδίωξη 1: Ενίσχυση της πρόσβασης στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση (σελ. 13-14)

Στη **Δράση 1** αναφέρεται η ενίσχυση στην πρόσβαση στην τριτοβάθμια-ανώτερη εκπαίδευση μέσω της επιτάχυνσης της αναγνώρισης προσόντων και δεξιοτήτων. Ως προς την πιστοποίηση των προσόντων, **ένας μεγάλος αριθμός προσφύγων/αιτούντων άσυλο δεν μπορούν να επιβεβαιώσουν τα τυπικά προσόντα τους** και συνεπώς να αιτηθούν την αναγνώρισή τους στην Ελλάδα λόγω της απώλειας των επίσημων αντιστοιχών εγγράφων που τα αποδεικνύουν ή λόγω της μη δυνατότητας αποστολής αιτήματος για προσκόμιση τους σε φορείς στη χώρα προέλευσης/καταγωγής, ακριβώς λόγω του προσφυγικού καθεστώτος τους και των αιτιών που το καθορίζουν. Αυτό σημαίνει πως αποκλείονται και από την εκπαίδευση (σε περίπτωση συνέχισης σπουδών) και από την αγορά εργασίας, και η μόνη διέξοδος είναι η επιστροφή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σε ένα πολύ πρώιμο στάδιο σπουδών. Συνιστάται, λοιπόν, η δημιουργία ενός ειδικού «μονοπατιού» προς την τυπική εκπαίδευση/κατάρτιση και την αγορά εργασίας των προσφύγων/αιτούντων άσυλο που δεν φέρουν μαζί τους τα απαραίτητα αποδεικτικά έγγραφα, στο πρότυπο του *ήδη δοκιμασμένου European Qualifications Passport for Refugees*, ωστόσο με ισχύ που θα επιτρέπει τη συνέχιση σπουδών στο ανάλογο γνωστικό πεδίο κάθε ατόμου προκειμένου να αποκτηθεί ο αντίστοιχος ελληνικός τίτλος σπουδών, στο πρότυπο άλλων ευρωπαϊκών χωρών.

Η **Δράση 2** προβλέπει την παροχή της μη τυπικής εκπαίδευσης (Non-Formal Education-NFE) η οποία θα πραγματοποιείται από επαγγελματίες εξειδικευμένους στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας σε αιτούντες άσυλο, σε προπαρασκευαστικές τάξεις ή, ως πρόσθετη υποστήριξη, στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα και περιλαμβάνει διδασκαλία των βασικών εννοιών στην αγγλική γλώσσα. Δεν γίνεται σαφές **από ποιους φορείς θα παρέχονται τα μαθήματα αυτά, όπως και αν θα είναι δωρεάν**. Υπάρχει μεγάλη ανάγκη για ταχύρρυθμα τμήματα εκμάθησης της ελληνικής, στο πρότυπο μεθοδολογίας των μαθημάτων του Διδασκαλείου της Νέας Ελληνικής Γλώσσας του ΕΚΠΑ. Η προσφορά δωρεάν ταχύρρυθμων μαθημάτων ελληνικής γλώσσας, όπως γίνεται και σε άλλες χώρες της ΕΕ, κρίνεται ως ένα από τα προαπαιτούμενα που θα ενισχύσουν την προ-ένταξη/ένταξη σε εργασία και εκπαίδευση των πληθυσμών αυτών.

Επιδίωξη 2: Εξασφάλιση της πρόσβασης σε περιεκτικές και ακριβείς πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις (σελ. 14)

Στη **Δράση 1**, όπου προτείνεται η ενίσχυση της νομικής βοήθειας για παροχή πληροφοριών, μία από τις πρώτες προτεραιότητες είναι η **ενημέρωση για τη διαδικασία επιστροφών**. Αυτή η στόχευση είναι διαμετρικά αντίθετη με τον σκοπό που επιτελεί ένα σχέδιο ένταξης.

Στη **Δράση 2**, όπου προτείνεται η διεξαγωγή ενημερωτικών συνεδριών σχετικά με το νομικό πλαίσιο πέραν των διαδικασιών ασύλου, είναι σημαντικό να προστεθεί και η **ενημέρωση για το νομικό καθεστώς που μπορεί να χορηγηθεί σε πολίτη τρίτης χώρας βάσει των κατηγοριών αδειών διαμονής του Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης (Ν. 4251/2014)**.

ΣΤΟΧΟΣ 3: ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Επιδίωξη 3: Εξασφάλιση εκπροσώπησης και κατάρτιση των προσώπων που εργάζονται με ανήλικους (σελ. 16)

Στη **Δράση 1** πρέπει να αναλυθεί ο θεσμός της επιτροπείας ασυνόδευτων ανηλίκων καθώς και να διατυπωθεί ρητά η ανάγκη εφαρμογής του αντίστοιχου υπάρχοντος νομικού πλαισίου.

ΣΤΟΧΟΣ 4: ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΖΩΗΣ (σελ. 17)

Ο «ευρωπαϊκός τρόπος ζωής» είναι μια εξόχως αόριστη έννοια, η οποία θα πρέπει να αναλυθεί και να περιγραφεί επαρκώς εφόσον αποτελεί στόχο του σχεδίου ένταξης. Ειδικά, ενέχει τον κίνδυνο να αποτελέσει προσπάθεια αφομοίωσης των ανθρώπων μεταναστευτικής καταγωγής και όχι ομαλής ένταξης και συμπερίληψης, η οποία διέπεται από τον σεβασμό στη διαφορετικότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Ένα γενικό σχόλιο για το δεύτερο κεφάλαιο είναι ότι δεν διατυπώνονται συγκεκριμένες προτάσεις για ενεργή συμμετοχή και συμβολή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε δράσεις ένταξης, όπως προγράμματα εκπαίδευσης, κατάρτισης, στέγασης κ.ο.κ. Οι Δήμοι θα μπορούσαν να παίξουν ουσιαστικό ρόλο στην επιτυχή υλοποίηση τέτοιων προγραμμάτων, καθώς είναι αυτοί που διαθέτουν πιο άμεση επαφή με την τοπική κοινωνία.

ΣΤΟΧΟΣ 1: ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΗ ΚΑΙ ΣΤΟΧΕΥΜΕΝΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ. ΤΑΧΕΙΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΕ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΑΠΟ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ (R to R, refugees to refugees)

Επιδίωξη 2: Ανάπτυξη εντατικών προγραμμάτων για τη διευκόλυνση της άμεσης πρόσβασης στην αγορά εργασίας (σελ. 18-19)

Στη **Δράση 1** προτείνεται τριμερής συνεργασία μεταξύ της κυβέρνησης, των επαγγελματιών και των εργοδοτικών οργανώσεων, για τον σχεδιασμό ενός ολοκληρωμένου προγράμματος που θα περιλαμβάνει καθοδήγηση, αξιολόγηση δεξιοτήτων, επικύρωση/αναγνώριση των δεξιοτήτων, τοποθετήσεις σε θέσεις εργασίας, επαγγελματική και γλωσσική κατάρτιση. Στη συνεργασία αυτή θα πρέπει να έχουν ρόλο και **σύμβουλοι σταδιοδρομίας, ειδικά καταρτισμένοι και εκπαιδευμένοι πάνω στη διαπολιτισμική συμβουλευτική**, προκειμένου από τη θέση αυτή να συμβάλλουν στο πλαίσιο της συνεργασίας αυτής σε ένα μια όσο το δυνατόν πιο ικανοποιητικό ταίριασμα ατόμων και θέσεων εργασίας.

Στη **Δράση 2** προβλέπεται η παροχή πληροφοριών σχετικά με τον ΟΑΕΔ και την πρόσβαση σε αυτόν, η εξοικείωση με τις διαδικασίες κοινωνικής ασφάλισης, η ενημέρωση αναφορικά με άλλους τρόπους αναζήτησης εργασίας (ιστότοποι αναζήτησης εργασίας, γραφεία εύρεσης εργασίας), η αξιολόγηση των δεξιοτήτων και πιστοποίηση των προσόντων που αποκτήθηκαν στις τρίτες χώρες. **Ο ΟΑΕΔ θα χρειαστεί να στελεχωθεί από ειδικά καταρτισμένους συμβούλους σταδιοδρομίας πάνω στη διαπολιτισμική συμβουλευτική**, προκειμένου να μπορέσουν να προσφέρουν αποτελεσματικά υπηρεσίες σε άτομα διαφορετικού πολιτισμικού υπόβαθρου που προέρχονται από άλλες αγορές εργασίας. Επιπλέον, ο ΟΑΕΔ

θα χρειαστεί να έχει και στα αγγλικά, τουλάχιστον, μεταφρασμένο το υλικό ενημέρωσης για όλες τις υπηρεσίες του όπως και για τον ιστότοπό του για ανθρώπους που δεν διαβάζουν ελληνικά.

Όπως προειπώθηκε στην αντίστοιχη δράση του πρώτου κεφαλαίου, **είναι μεγάλος ο αριθμός των προσφύγων που δεν μπορούν να επιβεβαιώσουν τα τυπικά προσόντα** τους και συνεπώς να αιτηθούν την αναγνώρισή τους στην Ελλάδα λόγω της απώλειας των επίσημων αντιστοιχών εγγράφων που τα αποδεικνύουν ή λόγω της μη δυνατότητας αποστολής αιτήματος για προσκόμιση τους σε φορείς στη χώρα προέλευσης/καταγωγής ακριβώς λόγω του προσφυγικού καθεστώτος τους και των αιτιών που το καθορίζουν. Αυτό σημαίνει πως αποκλείονται και από την εκπαίδευση (σε περίπτωση συνέχισης σπουδών) και από την αγορά εργασίας, και η μόνη διέξοδος είναι η επιστροφή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Συνιστάται η δημιουργία ενός ειδικού «μονοπατιού» προς την τυπική εκπαίδευση/κατάρτιση και την αγορά εργασίας των προσφύγων που δεν φέρουν μαζί τους τα απαραίτητα αποδεικτικά έγγραφα, στο πρότυπο του ήδη δοκιμασμένου **European Qualifications Passport for Refugees**, ωστόσο με ισχύ που θα επιτρέπει τη συνέχιση σπουδών στο ανάλογο γνωστικό πεδίο κάθε ατόμου προκειμένου να αποκτηθεί ο αντίστοιχος ελληνικός τίτλος σπουδών, στο πρότυπο άλλων ευρωπαϊκών χωρών.

ΣΤΟΧΟΣ 2: ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Επιδίωξη 2: Διασφάλιση της πρόσβασης στη σχολική εκπαίδευση για τους ανηλίκους ή στο εσπερινό σχολείο για ενήλικους (σελ. 19)

Στη **Δράση 1** αναφέρεται η **δωρεάν παροχή στους ενήλικες υποχρεωτικών μαθημάτων ελληνικής γλώσσας**, για την απόκτηση πιστοποιητικού γλωσσομάθειας επιπέδου B1, και προαιρετικών μαθημάτων ελληνικής γλώσσας μέχρι το επίπεδο C2, με δυνατότητα απόκτησης αντίστοιχου πιστοποιητικού γλωσσομάθειας. Τα δωρεάν προγράμματα ελληνομάθειας από δημόσιους φορείς είναι σίγουρα μια από τις σημαντικότερες δράσεις που πρέπει να υλοποιηθεί για την ένταξη των μεταναστών ιδιαίτερα υπό το πρίσμα των αναγκών που προκύπτουν από το νέο σύστημα πολιτογράφησης. Θα πρέπει να αναλυθεί περαιτέρω σε τι συνίσταται η υποχρεωτικότητά τους και να διασφαλιστεί στην περίπτωση αυτή η άμεση, απρόσκοπτη και δωρεάν πρόσβαση σε αυτά. Επιπρόσθετα, δεν είναι σαφές εδώ αν η παροχή μαθημάτων ελληνικής γλώσσας θα αφορά μόνο όσους ενδιαφέρονται να ενταχθούν στην εκπαίδευση, καθώς η ανάγκη αυτή υπάρχει και για την ένταξη στην αγορά εργασίας, όπως και αν αυτή η παροχή μαθημάτων θα γίνεται πριν την εγγραφή στο αντίστοιχο σχολείο ή κατά τη διάρκεια της φοίτησης.

Επιδίωξη 3: Ενίσχυση της απασχολησιμότητας και της πρόσβασης στην απασχόληση (σελ. 20)

Στη **Δράση 1** προβλέπεται η **χαρτογράφηση δεξιοτήτων**. Η χαρτογράφηση αυτή θα πρέπει να γίνεται από **ειδικά καταρτισμένους συμβούλους σταδιοδρομίας με προϋπηρεσία ή εκπαίδευση στη διαπολιτισμική συμβουλευτική**. Επιπλέον, φορείς της Κοινωνίας των Πολιτών έχουν αναπτύξει/προσαρμόσει εργαλεία για τη χαρτογράφηση των δεξιοτήτων και έχουν πολυετή εμπειρία που θα μπορούσε να αξιοποιηθεί από την Πολιτεία.

ΣΤΟΧΟΣ 3: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΝΕΚΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Επιδίωξη 1: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της συμμετοχής των γυναικών και των νέων (σελ. 21-22)

Στις **Δράσεις 1 και 2** προτείνονται δραστηριότητες για γυναίκες και νέους αντίστοιχα. Για τις πρώτες ως παραδείγματα αναφέρονται ο μήνας μαγειρέματος, ο μήνας παράδοσης και το παζάρι ενώ για τους δεύτερους οι ομάδες προσκόπων και οι κατασκηνώσεις. Οι δραστηριότητες αυτές περισσότερο **αναπαράγουν παρωχημένα έμφυλα και συντηρητικά στερεότυπα** παρά αποτελούν μια σύγχρονη ιδέα για τη συμπερίληψη στην κοινότητα και σίγουρα δεν προάγουν τον «ευρωπαϊκό τρόπο ζωής». Επομένως, αντί αυτών μπορούν να προταθούν συλλογικές καλλιτεχνικές και αθλητικές δραστηριότητες.

Επιδίωξη 2: Ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα σχετικά με το Κράτος Δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την κοινωνική συνοχή και την ένταξη και **Επιδίωξη 3: Προώθηση του ευρωπαϊκού τρόπου ζωής (σελ. 22)**

Οι δράσεις που προτείνονται για αυτές τις δύο επιδιώξεις είναι άκρως σημαντικές και βρίσκονται σε θετική κατεύθυνση. Γι' αυτόν τον λόγο είναι αναγκαίο να αναπτυχθούν και να αναλυθούν περαιτέρω. Για παράδειγμα η **απόδοση του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι για τις εκλογές της Τοπικής Αυτοδιοίκησης** στους πολίτες τρίτων χωρών που διαβιούν χρόνια στη χώρα θα ήταν ουσιώδης για την ενεργό συμμετοχή τους στην τοπική κοινωνία, όπως συμβαίνει στην Ιρλανδία, το Βέλγιο, την Ολλανδία, τη Δανία, τη Σουηδία, τη Νορβηγία, την Ισπανία, την Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο.

Επιδίωξη 4: Ανάπτυξη ευκαιριών απασχόλησης για τους πρόσφυγες σε τοπικό επίπεδο (σελ. 22-23)

Στη **Δράση 1** αναφέρεται η **εκπαίδευση των προσφύγων σε επαγγέλματα**, για τα οποία υπάρχει ζήτηση στην ελληνική αγορά εργασίας. Το ιδανικό εδώ θα ήταν **να εμπλακεί ο ιδιωτικός τομέας** προκειμένου να προσφέρει βραχυπρόθεσμες εκπαιδεύσεις που είναι προσαρμοσμένες στις συγκεκριμένες ανάγκες κάθε κλάδου, ούτως ώστε να μπορέσει ύστερα να υπάρξει άμεση απορρόφηση. Επίσης, η ένταξη πολιτών τρίτων χωρών στην αγορά εργασίας θα πρέπει να βασίζεται στις προσωπικές δεξιότητες και ενδιαφέροντα του καθενός και να μην υπαγορεύεται μόνο από τις ανάγκες της οικονομίας.

Επιδίωξη 5: Εξασφάλιση εναρμονισμένης γεωγραφικής κατανομής των δικαιούχων διεθνούς προστασίας (σελ. 23)

Στις δράσεις αναφέρεται το πρόγραμμα «κοινωνικής στέγασης», το οποίο θα είναι ένα σημαντικό θετικό βήμα για την καταπολέμηση της αστεγίας του εν γένει πληθυσμού της χώρας. Θα πρέπει όμως να γίνει μνεία ότι κοινωνική στέγαση δεν θα πρέπει να αναπτυχθεί μόνο σε εγκαταλελειμμένες αγροτικές περιοχές, όπως προτείνεται στο κείμενο, αλλά και στα αστικά κέντρα όπου υπάρχουν πολλά ανεκμετάλλευτα κτίρια του δημοσίου.

Αθήνα, 21 Ιανουαρίου 2022